

www.ketab.ir

داور حسینی

سرشناسه: حسینی، داود، ۱۳۴۲
 عنوان و نام پدیدآور: حج و حق الناس / داود حسینی
 مشخصات نشر: تهران: نشر مشعر، ۱۳۹۳.
 مشخصات ظاهری: ۱۶۰ ص.
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۴۰-۵۱۶-۶
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
 یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۵۵] - ۱۶۰: همچنین به صورت زیرنویس.
 موضوع: حج -- جنبه‌های اخلاقی
 موضوع: حج -- جنبه‌های اجتماعی.
 موضوع: اخلاق اجتماعی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
 رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۳ ح ۳ ۴۲۳۴ ج ۱۸۸ / ۸ BP
 رده‌بندی دیویی: ۲۹۷ / ۳۵۷
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۴۸۶۸۵۶

حج و حق الناس

تألیف:	داود حسینی
تدوین:	پژوهشکده حج و زیارت
ناشر:	مؤسسه فرهنگی هنری مشعر
چاپ و صحافی:	چاپخانه مشعر
نوبت چاپ:	اول - تابستان ۱۳۹۳
شمارگان:	۳۰۰۰ نسخه
بها:	۳۸۰۰ تومان

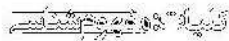
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۴۰-۵۱۶-۶ ISBN: 978-964-540-516-6

مراکز پخش و فروشگاه‌های مشعر:

تهران: تلفن: ۰۲۱-۶۴۵۱۲۰۰۳ / قم: تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۳۸۴۰۰

۹.....	دبیاجه
۱۱.....	مقدمه

۱۷.....	تعریف حق
۱۷.....	حق در لغت
۱۸.....	حق در اصطلاح
۱۹.....	حق و تکلیف
۲۰.....	رابطه حق الله و حق الناس
۲۲.....	اقسام حق
۲۴.....	تفاوت های حق الله و حق الناس

۲۹.....	حق الناس از دیدگاه عقل
۳۰.....	حق الناس از دیدگاه نقل
۳۰.....	حق الناس در روایات
۳۳.....	حق الناس در سیره ائمه اطهار علیهم السلام
۳۳.....	توجه به حق الناس در سیره عملی رسول خدا ﷺ

۴۳.....	مقدمه
۴۴.....	رابطه حج و حق الناس

۱. رابطه کمال و نقص ۴۵
۲. رابطه قبول و عدم قبول ۴۶
۳. رابطه صحت و بطلان ۵۱
- رابطه حق الناس با اجزای مناسک حج ۵۳
- احرام، تمرین ترک آزار ۵۴
- طواف ۶۱
- استلام حجر ۶۲
- نمار طواف و حق الناس ۶۴
- قربانی ۶۶

فصل بیستم انواع حق الناس

- مقدمه ۷۱
- انواع حق الناس ۷۲
- حق الناس مالی ۷۳
- کم فروشی ۷۴
- کم فروشی در معاملات ۷۵
- کم کاری ۷۸
- کلاهبرداری ۷۹
- گران فروشی ۸۲
- احتکار ۸۴
- رشوه خواری ۸۵
- ریا خواری ۸۹
- عدم پرداخت خمس و زکات ۹۳
- حق الناس عرضی (آبرویی) ۹۷
- بدگمانی (سوءظن) ۹۷

۱۰۰	غیبت
۱۰۲	تهمت
۱۰۳	جنبه حقوقی تهمت
۱۰۴	اثر تهمت
۱۰۵	اذیت و آزار مؤمنان
۱۰۷	استهزا

فصل چهارم: آثار حق الناس در حج

۱۱۱	مقدمه
۱۱۲	آثار حق الناس مالی
۱۱۲	۱. قبول نشدن حج
۱۱۳	۲. عذاب اخروی
۱۱۴	۳. رفتن برکت از مال
۱۱۵	۴. بی اثر شدن عبادات
۱۱۵	۵. محرومیت از رحمت الهی
۱۱۶	۶. مانع استجاب دعا
۱۱۸	۷. بطلان حج
۱۲۰	آثار حق الناس آبرویی
۱۲۰	۱. دوری از رحمت پروردگار
۱۲۱	۲. خروج از ولایت الله
۱۲۲	۳. قبول نشدن اعمال
۱۲۲	۴. بی آبرویی نزد پروردگار

فصل پنجم: اهمیت ادای حق الناس

۱۲۷	اهمیت ادای حق الناس
۱۲۷	- رکن دین

- ۱۲۸ - تقدم حق الناس بر حق الله.....
- ۱۲۹ - برترین عبادت.....
- ۱۳۰ - برترین درجات بهشتی.....
- ۱۳۰ - راهکارهای ادای حق الناس.....
- ۱۳۱ - توبه.....
- ۱۳۵ - جبران و اصلاح.....
- ۱۳۶ - ۱. حلالیت طلبیدن.....
- ۱۳۹ - علی بن یقطین و حلالیت طلبیدن.....
- ۱۴۱ - آتش حق الناس.....
- ۱۴۲ - آیت الله بروجردی و حلالیت طلبیدن.....
- ۱۴۴ - ۲. برگرداندن حقوق مالی.....
- ۱۴۴ - الف) توانا بر پرداخت حقوق مردم.....
- ۱۵۰ - ب) ناتوان بر ادای حقوق مردم.....
- ۱۵۳ - نتیجه گیری.....
- ۱۵۵ - کتابنامه.....

دیباچه

آدمی، مجموعه‌ای آمیخته از جسم و جان، ماده و معنا، احساس و عقل است. جنبه مادی برای حیات جسمانی و جنبه روحانی برای رشد و تکامل آدمی است.

انسان در مسیر رشد، با رذایل و فضایل اخلاقی بسیاری روبه‌روست؛ به‌طوری‌که فضایل اخلاقی، به او رنگ خدایی می‌زند و رذایل اخلاقی، موجب سقوط او می‌شود. آدمی همواره در مسیر انتخاب و مبارزه است. انسان الهی در مسیر تکامل، از نعمت‌های مادی و جسمانی بهره می‌گیرد تا نردبان رشد را با آراستگی به فضایل اخلاقی ببیماید.

بی‌تردید، مکتب آسمانی اسلام، جامع و کامل تنظیم شده است و اولیای دین همواره پیروان خود را به محاسن و مکارم اخلاقی دعوت می‌کردند. یکی از محاسن اخلاقی که در موفقیت زندگی انسان نقش مؤثری دارد، رعایت حقوق دیگران است که از آن در منابع دینی به «حق الناس» یاد شده است.

رعایت حق الناس در جامعه، باعث آسایش فکر و آرامش روان است. در جامعه حق‌شناس و وظیفه‌شناس، جان و مال و آبروی افراد، مصون از

تجاوز دیگران است. بی شک، نیروها و استعدادهای چنین اجتماعی، در مسیر صحیح به کار می افتد.

از نظر نقلی و عقلی، تمام افراد جامعه مکلف‌اند حقوق و حدود دیگران را محترم بشمارند و ضمن تطبیق منافع خود با مصالح عمومی، از هرگونه رفتار سلیقه‌ای که با حقوق مردم ناسازگار است، پرهیزند. البته این مقصود، به آسانی در جامعه تحقق نمی یابد. در نتیجه، برخی افراد مرتکب رفتاری می شوند که با حقوق دیگران ناسازگار می باشد؛ به طوری که مدیون دیگران می شوند. در چنین صورتی، آن افراد باید رضایت صاحبان حق را به دست آورند؛ زیرا در غیر این صورت، خداوند اعمال عبادی آنها را نمی پذیرد.

مسئله حق الناس در مملکت حج، به سبب جایگاه این عمل عبادی، اهمیت ویژه‌ای دارد. از این رو بر زائران سرزمین وحی لازم است که در ادای حقوق دیگران و گرفتن رضایت صاحبان حق، توجه بیشتری داشته باشند.

این نوشتار با عنوان «حج و حق الناس» و به قلم محقق محترم «آقای داود حسینی»، به حقوقی می پردازد که ادای آنها برای هر فرد زائر، قبل از سفر حج ضروری است تا ضمن تمرین در طول سفر، همواره به رعایت حقوق دیگران توجه داشته باشد. امیدواریم خوانندگان عزیز با مطالعه این اثر، ضمن آشنایی با جایگاه و آثار حق الناس، در رعایت و حفظ حقوق دیگران بکوشند و در تحصیل رضایت صاحبان حق موفق باشند.

پژوهشکده حج و زیارت

گروه اخلاق و اسرار

مقدمه

زندگی اجتماعی انسان با داد و ستدهایی همراه است؛ بی‌تردید این داد و ستدها حقوق متقابلی را ایجاد می‌کند که شناخت این حقوق و مراعات آنها، موجب روابط سالم اجتماعی می‌شود. پرواضح است که افراد یک جامعه نسبت به یکدیگر حقوقی دارند. البته همین افراد، با در نظر گرفتن برخی ویژگی‌ها، از حقوق بیشتری برخوردارند؛ مانند برادر دینی، همسایه یا یکی از بستگان که توجه بیشتر به آنان و دقت در رعایت حقوق آنان، از آموزه‌های دین اسلام است.

ابعاد این حقوق، می‌تواند جسمی، مالی یا آبرویی باشد. از این رو، همه افراد جامعه باید درباره حقوق دیگران احساس مسئولیت کنند و از هرگونه تجاوز به جان، مال یا آبروی دیگران بپرهیزند و آنچه را برای خود نمی‌پسندند، برای دیگران هم نپسندند؛ چنان‌که امام صادق (ع) فرمود:

أَيُّسَرُ حَقٌّ مِنْهَا أَنْ تُحِبَّ لَهُ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ وَ تَكْرَهُ لَهُ مَا تَكْرَهُ لِنَفْسِكَ.

آسان‌ترین حق از حقوقی که دیگری بر تو دارد این است که آنچه برای خود دوست داری، برای او هم دوست بداری و آنچه برای خویش ناخوشایند می‌دانی، برای او هم ناخوشایند بدانی.^۱

افزون بر شناخت حقوق، تلاش برای ادای آنها، در قبولی اعمال عبادی تأثیر بسزایی دارد. بی شک، یکی از اعمال عبادی که رابطه تنگاتنگی با ادای حق الناس دارد، مناسک حج و عمره است. زائر خانه خدا باید خود را از حقوق مردم که بر عهده اش می باشد، برهاند تا پروردگار به او توجه نماید و اعمالش را بپذیرد. بی تردید کسی که مدیون دیگران است یا با اموالی که از راه های نامشروع به دست آورده، قصد زیارت خانه خدا را دارد، عملش پذیرفته نمی شود؛ چنان که امام صادق (ع) فرمود:

إِذَا اكْتَسَبَ الرَّجُلُ مَالًا مِنْ غَيْرِ حِلِّهِ ثُمَّ حَجَّ فَلَبَّى نُودِيَ لَا لَيْبِكَ وَلَا سَعْدِيكَ^۱

هرگاه فردی از طریق غیر حلال، مالی را بیندوزد و سپس با آن حج بجا آورد و لیبک بگوید، پروردگار عالم در جواب لیبک او می گوید: «لا لیبک و لا سعدیک».

تمامی اعمال عبادی شریعت مقدس الهی دارد که مؤمنان به میزان معرفتشان، از آن بهره مند می گردند. حج نیز که سفری عرفانی است، دارای سه منزل می باشد:

منزل اول: «سیر من الخلق الى الحق»: بریدن از غیر خدا برای پیوند با پروردگار؛

منزل دوم: «سیر من الحق الى الحق»: ادامه و استمرار پیوند با خدا و تلاش برای تحکیم آن پیوند تا رسیدن به مقام لقاء و عبودیت؛

منزل سوم: «سیر من الحق الى الخلق»: بازگشت به میان خلق و اجتماع، به منظور هدایت پس از کامل شدن و رسیدن به مقام عبودیت. بنابراین در منزل اول، قبل از هر چیز، توبه و بازگشت از شیطان و طاغوت به سوی پروردگار، بازگشت از خوی حیوانی به نفس روحانی، بازگشت از هوا و هوس و نفس اماره به معنویت و فضایل است. پس این منزل برای تدارک گذشته هاست که هیچ حقی از خدا و از خلق بر عهده شخص باقی نماند و از میان مردم بیرون رود؛ به گونه‌ای که همگان از او راضی باشند.

بی تردید، نقطه آغاز این بازگشت، تفکر در آثار وحشت‌انگیز گناهان و سپس روشن شدن آتش پشیمانی در قلب است که برانگیزاننده سالک، و نقطه عطف حرکت سالکانه او به سوی کمال و مایه دگرگونی اوست. باید زائر خانه خدا، نخستین مرحله سیر خود را سفر از خلق به سوی حق بداند تا حجاب بین خود و حق را بردارد. پس چاره‌ای جز این نیست که خود را از حقوق دیگران آزاد سازد تا بال پرواز به سوی حق را به دست آورد.

در قرآن کریم از حج به «فرار الى الله» یاد شده است؛ چنان‌که امام باقر (ع) در ذیل آیه شریفه «فَقَرُّوا إِلَى اللَّهِ»^۱ فرمود: «یعنی سفر حج، فرار از غیر خدا به سوی خداست».^۲ انسان زائر از غیر خدا فرار می‌کند تا به پروردگار برسد. پس پیمودن چنین سفری با اموال غیر مشروع و زیر پا

۱. ذاریات: ۵۰.

۲. الکافی، ج ۴، ص ۲۵۶.

گذاردن حق الناس، به دست نمی آید.

از این رو بر هر فرد مسلمان زائر خانه خدا لازم است موارد حق الناس را بشناسد و از ابتلای به حق الناس پرهیزد و چنانچه در تعاملات اجتماعی، گرفتار حق الناس شده است، راه های رهایی از آن را بداند تا حقی از دیگران بر عهده اش نماند.

www.ketab.ir